

LEVENSLENTE

Serie Levensfasen

Mijn eigen jeugd lag al tamelijk ver achter me, toen mijn zoon op een keer zei: als je geboren bent, heb je dus eigenlijk al gewonnen. Want van al die zaadjes die zo hard zwemmen om die eileider door te komen, is er toch één die wint en dat ben jij! Al geloof ik dat de werkelijkheid toch weer anders is, het is een aansprekend beeld en ook wijs. Want de jeugd mag zo mooi zijn als de lente, die veelbelovend ontluikt, maar ook een kind weet dat het vanaf het eerste begin ook aanpoten is. Rennen voor je leven. Ook mijn puberende zoon wist daar al van. Of het nu voor je geboorte is of daarna: het leven is ook knokken en rennen. Winnen en ook verliezen. Wat hij zei getuigde daarom van wijsheid.

Wie jong is rent harder, wie oud is vertraagt. En ieder jaar is er het wonder van nieuw leven door de winter heen. Zelfs door donkere tijden heen, kan nieuw leven er zijn. Daar schreven ze in Bijbelverhalen al over en daarop bleven ze hopen. En zeiden ze: dat dat kan, dat wonder, dat is god. Dat het altijd ergens weer beginnen kan en in beweging kan komen. Ook dat wij in beweging raken en een draai aan ons leven of aan de wereld kunnen geven, en het kwaad zich keren kan: ook dat is God.

“In den beginne schiep God”, zegt het scheppingsverhaal. Want hoe je het ook wendt of keert, jij was het in elk geval niet met wie het allemaal begonnen is. Niet jij maakte de seizoenen, de natuur en alles wat daar maar uit voortgekomen is. Aan menselijk kunnen, grondstoffen en voedsel en nog veel en veel andere dingen meer. Alles wat is komt uit een diepe, onkenbare grond. En daarom moet je je geen zorgen maken, staat in het evangelie, over de dag van morgen. Wat je zult eten, hoe je je kleden zult. Doen de vogels dat, de bloemen? Nee, daarvoor zorgt God.

En dat kleine geluk, zegt Bach in de muziek die we vandaag horen, is mijn vreugde. Bach, wiens muziek altijd gaat over de grote thema's van het leven en al eeuwenlang zo troostrijk is, waarschijnlijk doordat hij zich niet afwendt van de smartelijke kanten van het leven, zoals sommige andere componisten doen, maar ze juist tot klinken brengt. Om het te laten zijn zoals het is en daar dan een andere toon uit voort te laten komen. Zo maakte Bach de grote passies bij het lijden die we allemaal kennen maar een enkele keer ook bij de vreugde die leven in eenvoud brengen kan. Zoals in de cantate van vandaag: over rijkdom in een leven van armoede, waar Bach vanaf het eerste begin de armoede met zo weinig noten omspeelt en het daarmee eigenlijk al zegt: hoe je met weinig rijk kunt zijn: *'Ich bin vergnügt mit meinem Glücke'*.

Maar het leven kan er ook minder lenteachtig uitzien, zoals in de film Capharnaüm van de vrouwelijke regisseur Nadine Labaki over Beiroet. Volgens de regisseur staat Capharnaüm in Frankrijk voor de 'hel'. Dat kun je wel meevoelen als je die film ziet. Ik moest denken aan het Kapernaum, waar Jezus gewoond zou hebben en veel wonderen zou hebben gedaan; de inwoners werd verweten dat ze ondanks al die wonderen nog altijd niet veranderd waren en hun leven niet hadden omgekeerd. In de Bijbel betekent die plaats Capharnaüm trouwens dorp van de troost.

In de film over Beiroet zie je mensen die er geboren zijn, maar ook die als vluchtelingen daar kwamen, uit Syrië en andere delen van het Midden Oosten. Om te blijven of om naar Europa door te reizen. De armoede is meer dan verschrikkelijk. Mensen hebben niets en alles is vies. Een dochter die nog een kind is, wordt uitgehuwelijkt om wat geld te hebben, een jongen van twaalf zoekt zijn eigen heil en komt in de gevangenis terecht: een onzure stal vol volwassenen, iedereen door elkaar. Als hij voor de rechter komen moet, klaagt hij, waar ze bij zitten, zijn ouders aan, dat ze hem op de wereld hebben gezet.

Bijna 15 jaar geleden was ik ook in Beiroet voor een ontmoeting van theologen uit de oosterse en de westerse kerk en ook moslimleiders uit die regio. Er was toen nog geen oorlog of I.S. en ik herinner me hoe ik daar langs de rivier de Tigris liep, waar volgens zeggen het paradijs zou zijn geweest, waar al die godsdiensten die daar ontstonden hun verhalen over hebben en dromen. Het tweestromenland tussen de Eufraat en de Tigris. Jonge stelletjes waren daar op huwelijksreis, om daar hand in hand te lopen met mooie kleren aan. Een sfeer van lente, belofte, jeugd en groen. Paradijs betekent in de Iraanse taal (het Farsi): omheinde tuin. En ik bedacht me hoe moeilijk het geworden is, die tuin nog binnen te gaan, maar ook hoe het beeld gebleven is van die tuin waar alles goed was.

Adam en Eva waren in het paradijs, maar ze moesten eruit. Want al heel gauw nadat alles goed was moet er iets mis zijn gegaan. De bijbel beschrijft het in verhalen, mythen en gedichten. Dat de mens over de schreef ging en zich gedroeg als een god. En daarom moesten die beiden de tuin verlaten. Het verhaal staat er al kort na het begin, alsof het meteen al winnen of verliezen was. Het gaat over de hele wereld en over Beiroet. En ook over ons. Want ook wij moeten het paradijs verlaten. Ieder kind, dat op eigen benen gaat staan, en zelf de weg van het leven begint om goed te ontdekken en kwaad. Vreugde en ook verdriet. Kunnen, maar ook tekortschieten. Het paradijs als de wieg, waar we allemaal uit worden opgetild.

Lente is niet iets blijvends of continu. Of altijd beschikbaar. Niet ieders jeugd is als de lente en ook je adolescentie niet en daarna. Of je nu in Beiroet woont of hier: het leven kan wel wat vragen. Er zijn niet altijd liefdevolle ouders in je jeugd. Soms moeten kinderen te vroeg volwassen zijn of ze groeien op met grote zorgen. Je jeugd kan onveilig zijn door misbruik, armoede, geweld of verlies en op allerlei manieren. Maar ook dan bewaren wij beelden van heimwee en verlangen, zegt de Schrift. Van een paradijs dat ooit was of een koninkrijk dat komt. Een grotere liefde. Het lijkt wel in mensen ingebakken dat te doen. Ook in de bijbel is dat zo.

De wieg waar alles goed was, waar we onontkoombaar uit worden opgetild om de grote wereld te ontdekken. Maar ook om levenslang ons verlangen door te laten voeden en naar terug te verlangen. Dat we nooit vergeten hoe het zou kunnen zijn. Hoe zorgeloos het was. En zeer, zeer goed:

Het eerste groen, de eerste lente.
Het eerste leven en het eerste licht.
De eerste ander tegenover jou.
De eerste liefde en de eerste god

En als het dan weer herfst is, vertelde een Afrikaanse vrouw die ik leerde kennen, moet ik altijd weer denken aan hoe bang ik was, toen ik net in Nederland kwam wonen en alle bomen hun blad verloren. Dat had deze vrouw nog nooit gezien en ze dacht, dat het leven voorgoed verdwijnen zou. Het heeft zeker twee winters en twee lentes geduurd, voor ze die angst te boven was en voor ze kon geloven dat kale bomen opnieuw groen konden worden, dat het toch weer terugkomen zou. Maar toen ze een paar keer meegemaakt had dat het waar was, werd de lente ook voor haar een beeld van belofte. Dat ook in haar leven wat weg was, in enige vorm ook weer zou kunnen terugkeren. En de bomen, die in Kameroen zo groen zijn, ook hier opnieuw groen zouden kunnen zijn.

En als het lente is, denk ik ook aan een kind. Een meisje dat net als ik zo graag de grote jurken van haar moeder droeg, haar schoenen en haar hoeden. Dat in gepaste solidariteit tegen haar moeder zei: "en weet je: als ik jouw jurk mag, dan mag jij later deze van mij." En ze bekeek de zoom van haar jurkje en wees ernaar, zich nog niet realiserend dat zij wél groter worden zou, maar haar moeder nooit meer zo klein als zij. Een ogenblik van verwarring, maar ze huppelde al weg. Wat haar te wachten stond, kwam later pas: groei, zomer, herfst, winter, al die dingen waarvan zij nog niet wist: rennen en stilstaan, springen en vallen. Het goede doen, het zeer goede, waarvan je zag hoe goed het was. De liefde, maar ook het kwade en al het andere dat nog komen moest.

Lente is niet zomaar beschikbaar. 'Niet in de losse verkoop', om zo te zeggen. Het kan ook winter zijn, die roept om zonnestralen, de schoot van een moeder, een hand van een vader of een ander lief mens. Lente is geen vast begin. En als lente al met wording van doen heeft, of ontstaan, dan is het nooit op een vaste kalendertijd, maar eerder, als het paradijs: een verlangen en een heimwee tegelijk, naar leven in vrijheid en vreugde - uit alles wat ertussen zitten kan. Al die dingen, waarover God uitriep: er zij het licht.

En het groen begon op te schieten uit de dorre grond.
En jonge dieren werden geboren en nieuwe mensen, en de geur van paradijs...

Juut Meijer

We lazen:

- James Weldon Johnson: 'The Creation' uit 'Gods Trombones, Seven Negro Sermons'
- Wim Boevink: 'Geen weelde', Dagblad Trouw